

Deel 8

Voor de komende artikeltjes ben ik veel dank verschuldigd aan de families Bongaards en Koene. Hun verhalen over bijzondere gebeurtenissen en feitjes die zich rondom De Timmerwerf hebben afgespeeld, vormen een soort rode draad in deze artikeltjes. Dat geldt ook voor de verhalen die via mondelinge overlevering van oud-timmerlieden afkomstig zijn. Ook dank aan Anton, Krijn en Eduard, leden van de Werkgroep Oud De Lier die al vanaf 1993 historisch onderzoek naar De Timmerwerfgeschiedenis hebben gedaan. De interessante informatie die zij boven tafel hebben gekregen is samengevat in het boekje 'De Lier, 750 jaar en ouder'.

Vanaf 1825 is Cornelis van Montfoort timmerman in De Timmerwerf. Hij woonde in het huisje achter de werkplaats, maar erg veel zijn we over hem nog niet te weten gekomen. Er zijn wel gereedschappen overgebleven met zijn initialen en daarnaast veel facturen aan de polderbesturen. Cornelis blijft niet lang timmerman in De Lier en hij verkoopt de timmerzaak met woning, erf en tuin. De contacten tussen de timmerman/molenmaker in De Lier met collega's in de regio zullen beperkt geweest zijn, maar bij de aanbesteding van molenwerkzaamheden kwamen ze deze collega's ongetwijfeld wel eens tegen. Zo zal Andries Bongaards, timmerman in Naaldwijk, gehoord hebben dat de timmerzaak van Van Montfoort in De Lier te koop zou komen.

Deze timmerzaak in De Lier moet een grote uitdaging voor Andries zijn geweest. Een goedbekend staande zaak met een aantal polderbesturen als vaste klant. Het onderhoud aan de molens in en rondom De Lier zou voor een vaste bron van inkomsten zorgen en daarnaast was er bij de vele boerderijen in de buurt ook altijd werk te doen. Andries was meestertimmerman en met zijn vakmanschap moest het in De Lier wel goed komen.

In 1845 verhuisde Andries Bongaards (1809) met zijn vrouw Magdalena Noordam (1813) en vier jonge kinderen naar De Lier. Zij betrokken het woonhuisje achter de werkplaats en samen kregen ze daar nog tien kinderen. De twee oudste zoons die nog in Naaldwijk waren geboren, zouden later bij hun vader het timmervak leren: Willem (1839) en Andries jr. (1844). Daar komen we later op terug.

In datzelfde jaar 1845 kwam er een nieuwe molenaar op de Lierpoldermolen, de molen aan de huidige Laan van Adrichem. Dit werd Hendrik Koene (1822), afkomstig uit een bekende molenaarsfamilie in Westland. Timmerman Bongaards had het onderhoud van deze molen nog maar net overgenomen en hij zal zich bij de nieuwe molenaar voorgesteld hebben. Beide mannen hadden dus één belangrijk ding gemeen en dat was een nieuw leven opbouwen binnen de voor hen onbekende Lierse gemeenschap. Omdat Andries Bongaards regelmatig bij Hendrik Koene werkzaamheden aan de molen uitvoerde, ontstond er naast een zakelijke relatie ook een vriendschappelijke band tussen beide heren. Die goede verhouding kwam beide families op een later moment nog goed van pas.

Het moet ruim voor 1880 zijn geweest dat Hendrik's tweede zoon Johannes Koene (1862) had aangegeven graag timmerman te willen worden en geen molenaar. De kans is groot dat hij geïnspireerd was geraakt door de vele onderhoudswerkzaamheden aan de molen en het vakmanschap van de timmerlieden. Of vader Hendrik daar blij mee was, is onbekend gebleven. Wel heeft hij contact met zijn goede kennis Andries Bongaards opgenomen of de jonge Hendrik bij hem in de leer mocht voor timmerman. Een leerling timmerman, ook wel krullenjongen genoemd, begon al snel na het verlaten van de lagere school met werken. Zo is Johannes Koene op jonge leeftijd het timmervak ingerold en het bleek al snel dat hij aanleg en kwaliteiten had om een goede timmerman te worden.

Het gezin van Andries Bongaards en Magdalena Noordam moet vanwege het verlies van zoveel kinderen op jonge leeftijd veel verdriet hebben meegemaakt. Slechts zeven van de zestien kinderen

hebben de volwassen leeftijd gehaald. Uit de geboorte- en overlijdensakten is op te maken dat er in het huisje achter de werkplaats zeven kinderen zijn overleden. Een tweeling van 6 dagen oud en vijf kinderen binnen acht maanden. Vader Andries deed bij alle overlijdens, samen met een plaatselijke getuige, aangifte op het gemeentehuis. Allemaal overleden in 'het huis nr. 21 in De Lier', zoals het huisje achter de werkplaats toen was genummerd.

Dochter Engeltje Bongaards (1854) bleef thuis wonen en groeide als dertiende kind in gezondheid op. Zij zal haar ouders wel geholpen hebben in de huishouding. Omdat de timmerwerkplaats zo nauw verbonden was met het woonhuisje, ligt het voor de hand dat Engeltje ook veel contact had met de timmerknechten van haar vader. Zij bleef lang vrijgezel, maar rond haar 30^e levensjaar maakte de vele jaren jongere timmerknecht Johannes Koene indruk op haar. Voor Johannes was de dochter van zijn baas natuurlijk wel een heel interessante partij, maar of dat op goedkeuring kon rekenen?

Engeltje bleek in 1886 in verwachting te zijn en het stel moest volgens 'de toen geldende regels' trouwen. Maar dat ging niet zomaar. De familie Koene was rooms-katholiek en de familie Bongaards Nederlands hervormd. Een huwelijk tussen Johannes en Engeltje met verschillende geloofsachtergronden zou voor grote problemen kunnen zorgen, maar beide ouders zijn daar overheen gestapt en hebben toch hun zegen over de trouwplannen gegeven. De goede relatie tussen deze families zal aan deze beslissing veel bijgedragen hebben. Wel werden er bijzondere bindende afspraken gemaakt voor als er kinderen zouden komen en de eerste was dus al op komst. De kinderen moesten om en om gedoopt worden. Dat hield in dat het eerste kind rooms-katholiek gedoopt zou worden, het tweede Nederlands hervormd en zo verder bij eventueel volgende kinderen.

Op 18 februari 1887 trouwen Johannes Koene en de inmiddels hoogzwangere Engeltje Bongaards in De Lier. Andries en Willem, de twee oudere broers van Engeltje, zijn getuigen bij het huwelijk. Ook zijn herbergier/timmerman Cees van den Dool en veldwachter Arie Slootweg als getuigen aanwezig.

Het is verleidelijk om te fantaseren waar zij dit huwelijk gevierd hebben. Het ouderlijk huis van Engeltje achter de werkplaats was niet groot en de molen van de familie Koene ligt ook niet erg voor de hand. De kans is groot dat zij dit feestje in de gelagkamer bij buurman Cees van den Dool, herbergier van café 'De Swaan', hebben gevierd. Café 'De Swaan' was gevestigd in het pand waar rond 1920 Leen Bongaards een eigen fietsenzaak is begonnen en later Bongaards Sport was gevestigd. Misschien was Cees van den Dool om die reden wel gevraagd als getuige bij het huwelijk.

Nog geen twee maanden later wordt Johannes (Jan) Koene geboren op 20 april 1887. Het gezin Koene is iets verderop in de Hoofdstraat gaan wonen, in een woning die stond tussen café Delierious en de drankwinkel van Van der Ende. In de jaren '70 van de vorige eeuw heeft de gemeente De Lier deze woning van Leentje Koene gekocht voor de aanleg van een nieuwe toegangsweg naar het Rankplein. Leentje was de ongetrouwde dochter van Johannes en Engeltje.

Jan den Hoed